

СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

Юхименко Н.Ф.

Natale_ux@ukr.net

кандидат філософських наук, доцент

доцент кафедри філософії

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди»

м. Переяслав-Хмельницький, Україна

У статті розглянуто основні проблеми самореалізації особистості, прояв її інтересів та особистісної позиції у новому українському суспільстві. Обґрунтовано, що на сучасному етапі розвитку людства необхідно змінити технократичний стиль мислення. У новому українському суспільстві держава повинна створювати умови для розвитку особистості.

Ключові слова: самореалізація, соціальна активність, демократичне суспільство, національна ідея.

The main problems of self-realization of personality, display of its interests and personality position are considered in a new Ukrainian society. Modern stage of development to people is necessary to change of technocratic stile of thought in persons is consider red.

Key words: self-realization of personality, social activity, democratic society, national idea.

Шлях людини до себе припускає правильне пізнання реально існуючих у неї задатків. Якщо такого пізнання немає, то найсамовідданіша робота щодо саморозвитку буде здійснюватися даремно. Але якщо задатки визначені правильно, то перетворення їх у здібності потребує від людини безперервної роботи із саморозвитку. У цьому й полягає суть шляху людини до самої себе. Але кожна людина є суспільною істотою і не може жити в цілковитій самотності, адже в такому випадку проблема самореалізації особистості просто зникне, а людина не бачитиме сенсу свого життя. Тому держава, громадянином якої є конкретна людина, особистість, а не просто народ чи загальна маса, повинна також піклуватися про задоволення потреб вищого рівня свого населення.

Проголошення незалежною Україною стратегічного курсу на розбудову демократичної, економічно розвиненої, соціально орієнтованої держави обумовлює прискорення процесу її інтеграції до світового співтовариства. Реалізація цього курсу потребує визначення основних ціннісних засад духовного відродження нації і співвідношення їх із контекстом світової духовної і соціокультурної ситуації.

Законодавчі органи кожної держави визначають як обов'язки, так і права своїх громадян. І саме права та обов'язки також дають можливість кожній людині бути соціально активною і здатною до самореалізації в даному суспільстві.

Сьогодні Україна утверджується як демократична держава, а найвищою метою розвитку нашого суспільства повинна бути людина, оскільки при формуванні гуманного, демократичного суспільства має зникнути відчуження людини від власності, від влади, від створених нею матеріальних і духовних цінностей. Особистість у такій ситуації залучається до активної суспільної діяльності.

Тривалий період часу про людину говорили як про основне багатство суспільства, але фактично особа не відокремлювалася від колективу, класу, а неначе розчинилася в ньому. О.Левицька пише: "Роки застою в соціально-економічній сфері, що найнегативнішим чином вплинули на рівень моральності

радянських людей, засвідчили історичну правдивість марксистської методології: соціальне і моральне в суспільстві нерозривні.” [2, 9-10]. І дійсно, сьогодні необхідно розглядати людину, особистість як активного члена суспільства, громадянина держави, який може і має право брати участь у процесі перетворення та формування такого суспільства, у якому він прагне жити, а не яке нав’язується іншими. Для цього не варто ідеалізувати людину. Необхідно пізнати людину сучасних моральних можливостей. Варто вивчити і зрозуміти потреби, прагнення нашого сучасника і, що найголовніше, визначити межі його морально-психологічних можливостей. Адже демократія, правова держава, ринкова економіка та інші форми цивілізованого життя, на жаль, не можуть бути введені за допомогою декретів або добрими намірами керівника, навіть якщо його обрано всезагальним голосуванням. Саме суспільство, перебуваючи в природному рухові, породжує відповідні рівневі його розвитку форми господарювання, усвідомлення та життя в цілому [1, 4].

Здатність людини пов’язувати власну мету із реальністю, з кожним днем свого життя свідчить про високу моральну зрілість людини. Які реалії життя – така й мета. Не може бути мета високою, а сьогоднішній день мізерним, індивідуалістичним і таким, що відокремлює людину від суспільних інтересів. До речі, людство вустами своїх кращих представників завжди привертало увагу до конкретних завдань сьогоднішнього дня, до вирішення їх гідними засобами, бо лише через сьогодні лежить шлях до майбутнього.

Але навіть морально сформованій, сильній особистості сьогодні складно визначитися щодо способів, методів розбудови демократичної держави. Наразі українська державність немало втрачає не стільки через відсутність чітких уявлень про цілі й перспективи країни у світовому геополітичному просторі, скільки через відсутність програми політичних дій на найближчі й більш віддалені роки. Також на даному етапі розвитку нашої держави окреслюється проблема поєднання стратегії з політикою інтеграції регіональних структур, соціумів, управлінських систем у єдину систему держави, не замкнену на імперський центр [3, 3].

У новому українському суспільстві людина повинна посідати чільне місце, оскільки це суспільство має будуватися на новому принципі: не людина для держави, а держава для людини. Тоді самоціллю суспільства може стати задоволення потреб людини через реалізацію її інтересів, прав та обов'язків, через вплив на суспільство, через виявлення особистої думки. Хочеться вірити, що саме створення незалежної, суверенної, соборної України має таку мету.

Однак таку нову Україну неможливо створити негайно, навіть за допомогою законів. Матеріальне становище людини як такої в нашому суспільстві має тенденцію до погіршення, а проблеми людини – до загострення. Механізм вироблення та реалізації інтересів кожної людини, із яких складаються загальнонаціональні інтереси, ще не виробився і, мабуть, виробиться ще не скоро. Окрема людина, сім'я загубилася в планах політиків.

При цьому слід зазначити, що віднайти ідею, яка б задовольнила всі політичні сили та угруповання в розколотому й занадто політизованому суспільстві і влаштувала б усіх, – утопія. Однак вдало сформульована ідея може стати матеріальною силою. Саме такою повинна бути українська національна ідея, що мусить сприяти формуванню демократичного мислення.

Із національною ідеєю сталося те, про що свого часу писав Ніцше у притчі про божевільну людину: «Люди вбили бога і за щоденною суттю навіть не помітили цього [4]».

Основними ціннісними пріоритетами національної ідеї є людяність, народність, цивілізований гуманізм, соціальна справедливість, державний патріотизм, соціальна та національна справедливість, демократія на багатопартійній основі в широкому народному представництві.

Необхідно погодитися з думкою, що національна ідея відображає глибинний рівень колективної та індивідуальної свідомості, сукупність установок та нахилів індивіда, соціальної групи, нації, народу, на що потрібне мислення, відчуття й діяння, співзвучне часу. Проявляючись як своєрідний духовний стан народу, його менталітет, національна ідея формується залежно від традицій, культури, соціальних структур, усього середовища буття людини.

Водночас вона сама впливає на них, існує як «животворна свідомість», як джерело культурно-історичної динаміки.

Особлива ієрархія ціннісних пріоритетів має бути суттю й фундаментом національної ідеї України. Складовою частиною національної ідеї можуть виступати такі орієнтири:

- порядок, що розглядається як підпорядкування всіх суспільних зв'язків та людських стосунків певним правилам. Порядок означає передбачуваність і керованість соціальних процесів;

- безпека, що включає політичний, правовий, екологічний, соціальний, методичний аспекти. Безпека – це відсутність загрози для життя, здоров'я, власності громадян Української держави. Зовнішньополітична безпека будується на засадах злагоди всіх прошарків населення. Правова безпека не можлива без розумного законодавства та компетентних і сильних органів охорони правопорядку;

- інтелект: у перспективі майбутнє будь-якої країни може бути забезпеченим лише на основі пріоритетного розвитку науки та освіти. Лідируватиме нація, котра створить найбільш ефективну систему шкіл та коледжів, щоб максимально розвинути інтелектуальний потенціал своїх молодих громадян. Пріоритетну роль слід відвести фінансуванню, оплаті праці працівників цих сфер;

- ієрархія соціальної структури. У суспільстві не повинно бути дискримінації за будь-яким показником: етнічним, релігійним, політичним та ін. Усім громадянам країни слід надавати рівні можливості для виявів і розвитку їхніх здібностей, суспільно-корисного їх застосування. Досягнення нерівних результатів повинне фіксуватися суспільством і передбачати нерівність у сподіванні та престижі. У всіх сферах діяльності має бути еліта, що користується привілеями [5].

Майбутнє країни пов'язане саме з елітою, яку складають найбільш компетентні та результативні працівники. У випадку, коли для цієї еліти (представників робітників, інтелігенції чи управлінців) не будуть створені такі умови життя, як у розвинутих країнах, потенціал еліти неминуче перейде туди,

або в кращому випадку – у ті країни близького зарубіжжя, де рівень життя вищий.

Перелічені вище принципи організації суспільного життя мають загальнолюдський характер. Національна специфіка повинна полягати в особливості інтерпретації їх змісту, у їх особливій субординації, у специфічних засобах їх здійснення. Власне, в Україні має йти специфічне використання загальноцивілізаційних засобів – таких як ринок, планування, різні форми власності, багатопартійність, розподіл влади тощо.

Перед суспільством постає складне історичне завдання – утвердити нашу незалежність, що постійно зазнає суворих випробувань, шляхом налагодження дійової національної безпеки на ґрунті науково вивіреної самодостатньої внутрішньої державної політики. Остання має забезпечити єдність суспільства, незалежність самобутньої зовнішньої політики на основі національної системи орієнтації, що гарантуватиме нашу незалежність. І тут національна ідея виступає не просто як атрибут національної свідомості, суто духовний феномен, вона є рушійною силою здійснення практичних справ.

Що стосується зденаціоналізованої особистості, позбавленої національного почуття й самобутності, то вона ніколи не може стати повноцінним громадянином держави, адже сама держава є найвищим автором нації. Національний нігілізм і національна держава (а всі держави мають національну основу) приходять у взаємне заперечення. Зденаціоналізований громадянин задовольняє хіба що тих, хто не бажає українській державі майбутнього.

У державному суверенітеті як загальнолюдській гуманістичній цінності та факторі інтеграції українського народу, як у призмі, відбивається й концентрується багато проблем, пов'язаних із формуванням, становленням та розвитком української національної ідеї, втіленням її у практику життя української нації.

Втілення української національної ідеї в розбудові нового суспільства є досить складним і помітним процесом трансформації старого світу в новий, що започатковує новітню українську історію.

Більшість нових суспільних, національних, геополітичних, економічних, соціальних, культурних реалій сьогодення, процеси переходу від тоталітаризму до демократії, що пов'язані з необхідністю формування соціальної, правової, демократичної держави, потребують глибокого соціально-політичного, культурного, світоглядного, ідеологічного осмислення. Відповідно актуалізується потреба оновлення всієї політичної та філософської думки, розробки категоріальних засобів осягнення сучасних явищ.

Передусім слід з'ясувати та зрозуміти саму суть державного суверенітету, зокрема, вирішити такі нагальні питання, як характер та межі державної влади, юридична природа територій і різних соціально-економічних систем та багато іншого.

Суверенітет – це необхідна політична та юридична властивість будь-якої держави. Він проявляється в діяльності влади, що уособлює державу, проте не вичерпує поняття та ознаки держави, персоніфікує її, виступає від її імені. Під суверенітетом державної влади слід розуміти суверенітет держави [6].

Національні цінності, які визначають національну ідею, здійснюють значний вплив на моральний розвиток особистості. Ціннісні орієнтири морально сформованої особистості допомагають їй самостверджуватися як активному громадянину своєї держави, впливати на історичний хід подій, здійснювати нові наукові пошуки та відкриття, підвищуючи таким чином світове значення своєї держави. Адже людство вже давно з людини вмілої переросло в людину мислячу, і якщо кожна людина у процесі своєї самореалізації бере активну участь у розбудові та покращенні умов для творчості у своїй державі, то вона тим самим здійснює неоціненний вклад у розвиток та перетворення суспільства всього світу. Отже, актуалізована тема заслуговує на подальші розвідки, які можуть вивести Україну на більш високий соціальний рівень розвитку.

Використана література:

1. Головаха Е.И. Демократизация общества и развитие личности. От тоталитаризма к демократии / Головаха Е.И., Бекешина И.Э., Небоженко В.С. – К.: Наукова думка, 1992. – 126 с.
2. Левицька О.І. Моральний розвиток особи / О.І.Левицька. – К.: Політвидав України, 1990. – 174 с.
3. Михальченко М. Час визначатись, яку державу будемо / М.Михальченко // Віче. – 1993. - №3. – С.3-11.
4. Ницше Ф. Так говорил Заратустра: Книга для всех и ни для кого / Фридрих Ницше. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2000. – 406 с.
5. Тимошенко О.М. Національна ідея як головний фактор національного відродження України: дис. ...канд. філос. наук: 09.00.05 / О.М.Тимошенко. – К., 2000. – 175 с.
6. Фолсон К. Происхождение жизни / К.Фолсон. - М.: Мир, 1982. – 275 с.